

עלום כולל

(ה) כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה. פירש"י גרתי לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר. ד"א גרתי תרי"ג מצות שמרתי, ושני פירושים אלו סותרים זה את זה שאם אמר לו לא נעשיתי שר אם כן בא לפניו בהכנעה, ואם אמר לו תרי"ג מצות שמרתי משמע אדרכא ששלח לו שאינו ירא ממנו, מצד ששמר תרי"ג מצות ואינו בכלל והיה כאשר תריד ופרקת עלו, וקשה עוד למה קראו אדוני ואת עצמו עבד, ויתר ענייני הכנעה שעשה לו, ועוד תימה על לשון הכתוב שיאמר תרי"ג בלשון גרתי.

על כן לבי אומר, שב' פירושים אלו מראה שניהם כאחד אמת, לא כמו שפ"י רש"י ד"א, משמע שכל אחד פירוש בפני עצמו. וזה באור הענין שיעקב שלח לו לאמר עם לבן גרתי, לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, לומר לו שהברכות לא נתקיימו בו, ולא בא להכחיש את אביו ולעשות ברכותיו פלסתר חלילה, אלא כך אמר שכשברך אותי אבי היה סבור שאני עשו ועל דעת זה ברכני, והרמאות אשר עשיתי לא הועילה לי, כי לא יחרון רמיה צידו, אשר האכיל לאביו להשיג הברכות על ידה, ואין אדם נוגע במוכן לחבירו והולכים כל הברכות אחר דעת אבי, ובדעתו היה שיחולל על ראש עשו וכך יהיה, והמופת על זה שהרי גר אנכי בארץ לא שר וחשוב, וא"ת לעולם יתקיימו בי הברכות, ומה שלא נעשיתי שר וחשוב עד היום הזה היינו לפי שלא קיימתי את התורה, כי כך הותנה בשעת קבלת הברכות על מנת אם אקיים תרי"ג מצות שנאמר והיה כאשר תריד ופרקת עלו וגו', על זה אמר גרתי, הרי תרי"ג מצות שמרתי ואעפ"כ לא נעשיתי שר וחשוב, אלא ודאי שלא אהנו מעשי, כי לא אהני לרמאי ברמאותו והברכות יחולו על ראש מי שנתכוין אליו בשעת אמירת הברכות. לפיכך אמר גרתי הכולל שניהם ענין גרות, וענין תרי"ג לומר לך שאעפ"כ שתר"ג מצות שמרתי מ"מ גר אנכי בארץ, דאל"כ למה אמר גרתי הלייל עבדתי, שהרי באמת היה עבד ללבן ומורה ביותר על ההפך מברכת הוי גביר לאחרי, אלא כדי להבין מן לשון גרתי אותיות תרי"ג, ואי לא מסתפינא מחברי הייתי מוחק ד"א מן פירש"י כי באמת שני הפשטים צריכין זה לזה.

②
למה
הוא
לומר
לך

ול"ג דיש לומר בפשטות דשני הפרושים משולבים יחדיו דדוקא משום שגר אנכי ולא נעשיתי שר וחשוב, דדוקא מי שאינו רואה את עצמו כקבוע וכתושב בעולם זה ובגשמיות העולם, דוקא הוא מסוגל לקיים תרי"ג מצות אף בבית לבן ואף בסביבה מקולקלת של חומריות ותאוות ומי שאינו מסוגל להיות גר אינו יכול לעמוד נגד לבן ולהיות זהיר בתרי"ג מצות, וכן להיפך מי שזהיר בתרי"ג מצות לא מחשיב הנאות גשמיות ואינם אצלו אלא כגירות. ולכן נאמר בבריאת האדם ויצר ה' את האדם נכתב בכ' יודין ופירושו יצירה בעוה"ז ויצירה בעוה"ב והיינו דגם ביצירתו בעוה"ז עיקר אצלו הוא עוה"ב דהו עצם יצירתו ולכן נקרא בן עוה"ב אף בהיותו קשור לעוה"ז.

וישלה לב, ו יהיה לי שור וחמור צאן ועמר ושפחה.
לא אמר "גמל" כדלקמן "והגמלים" (פסוק ח'). דהענין כי "האלקים עשה את האדם ישר" והמה ביקשו חטובות רבים" (קהלת ז, ט). כי תחילת הבריאה היה כי יטה עצמו לצד הטוב תמיד, רק היצר הרע הוא מסית

בפני עצמו. אמנם כאשר "בא הנחש על חוה והטיל בה וזהמה" — שנתערבו הטוב והרע בו בעצמו, וכמו דתרגם אונקלוס "מניה למידע טב וביש" — עד שג' אבות ביררו וויקקו, כי מאברהם יצא ישמעאל וימיצחק ע"ו, עד שבא יעקב והיה מיטתו שלמה, כדאמרו ז"ל בשבת (קמו, א) ספרא

בחוקותי ב, ח). ועצם נפש הישראלי נוטה לטוב, רק שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות מעכב (ברכות יז, א) ולכן מהני כפיה בפצות דבדברי רמב"ם פרק ג' מגירושין. והרע הוא ענין בפני עצמו, לא כעשו וחבריו אומות העולם, שנפשים איותה רע, ולכן השודים על הרביעה כדאמרו ריש אן מעמידים. וזה ששלח לו "עם לבן גרתי — ותרי"ג מצוות שמרתי" — ויהי לי שור וחמור, כי הטוב והרע נפרדים הם, ולא כגמל אשר דרשו חז"ל במדרש על רבקה "ותרכבה על הגמלים" (בראשית כד, טא)

— מה גמל יש לו סימן טומאה, שיצא ממנה עשו. וכן עשו הוא "חזיר מיער" (תהלים פ, יד), כדאיתא במדרש: זה אדום, שאצלו מעורב הסימן טומאה עם סימן טהרה, שיכבד אביו ואמו ועוד. וזה דרוש ארוך וזין כאן מקומו.

④
גם הח"ח
משה

קודם החטא, אם כי ודאי שהיה בעל בחירה גמור להטות עצמו לכל אשר יחפוץ להטיב או להיפך ח"ו, כי זה תכלית כוונת כל הבריאה, וגם כי אח"כ הטא, אמנם לא שהיה ענין בחירתו מחמת שכחות הרע היו כלולים בתוכו, כי הוא היה אדם ישר לגמרי, כלול רק מסדרי כוחות הקדושה לבד, וכל עניניו היו כולם ישרים קדושים ומוזככים, טוב גמור, בלי שום עירוב ונטיה לצד ההיפוך כלל, וכוחות הרע היו עומדים לצד, וענין בפני עצמם, חזין ממנו, והיה בעל בחירה ליכנס אל כוחות הרע ח"ו, כמו שהאדם הוא בעל בחירה ליכנס אל תוך האש, לכן כשרצה הסיטרא אחרא להחטיאו, הוצרך הנחש לבוא מבחוץ לפתוח, לא כמו שהוא עתה, שהיצר המפתה את האדם הוא בתוך האדם עצמו, ומתדמה להאדם שהוא עצמו הוא הרוצה ונמשך לעשות העוון, לא שאחר ח"ו ממנו מפתהו ע"כ.

①

הנכרי רק כתשמישי מצוה, ואת גוף הישראלי כתשמישי קדושה.

6) ת"ד תשמישי מצוה

נזקקו תשמישי קדושה נגזרין ואלו הן תשמישי מצוה סוכה לולב שופר ציצית ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקבי ספרים תפילין וכוונות ותקן של סית ורחיק של תפילין ורצועותיהן

מי שהדיון נותן שכופים אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר "רוצה אני", ויכתוב הגט, והוא גט כשר. וכן אם הכוהו עכו"ם ואמרו לו עשה מה שישאל אומרין לך, ולחצו אותו ישראל ביד עכו"ם עד שיגרש, הרי זה כשר... ולכה לא בטל גט זה, שהרי הוא אנוס בין בידי עכו"ם בין בידי ישראל? שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מהוויב בו מן התורה, כגון מי שהוכה עד שמכר או עד שנתן אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה, והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו, או עד שנתחק מדבר האסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנוס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, ורוצה הוא לעשות כל המצוות, ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתש יצרו ואמר "רוצה אני", כבר גרש לרצונו

7) ת"ד תשמישי מצוה

ד. גוף ישראל — תשמישי קדושה

ועל דרך זה הי' נראה לבאר ההבדל שבין גוף הישראלי לגוף הנכרי, דליכא מצות קבורה אלא בישראלים ולא בנכרים — דגוף הנכרי דינו כתשמישי מצוה, שאף אם בחייו עסק בגופו בוי מצוות ב"ג, מכ"מ לאחר זמן מצותן — נזרקים. משא"כ גוף הישראלי דינו כתשמישי קדושה, ולכך אפילו לאחר מותו, אשר או אין גופו ראוי עוד לעשות בו מצוות, מכ"מ דינו להיגנו, וזהו היסוד למצות קבורה במת ישראל. וצריך להבין הבדל זה שביניהם, דכמו שהישראל חייב בתרי"ג מצוות, כמו"כ הנכרי חייב בוי מצוות, ומ"ט מחלקינן ביניהם לדון את גוף

ועפ"י יסוד דברינו הקודמים הי' נראה לומר בביאור הבדל זה, דדוקא גוף הישראל, מפני שלמד תורה, יש בו חלות שם של תשמישי קדושה. אך גוף הנכרי, אף שעסק בקיום ז' מצוותיו, מכ"מ לא עסק בתורה, ואין לו אלא חלות שם של תשמישי מצוה. ואפילו בישראל שהוא עם הארץ, ולא עסק בתורה כלל כל ימיו, מכ"מ קיי"ל [ספ"ג דנדה] דזמן שהולד במעי אמו, מלמדן אותו כל התורה כולה. ואף דאיתא התם, דכיון שבא לאויר העולם, בא מלאך וסטרו על פיו, ומשכתו כל התורה כולה, אין הכוונה דמעשה שנולד, לא נשאר כל רושם ממה שלמד מקודם, דא"כ מ"ט למדהו מתחילה כל התורה כולה, אם ידעים שלבסוף ישכיחוו ממנו, ולא ישאר כלום מלימוד זה. אלא דאי מן ההכרח לומר [כן שמעתי בביאור ענין זה ממור"ר הגרי"ד ס"ס, שליט"א] דמה שמשכיחין ממנו ידיעותיו בתורה, הכל הוא לתועלת הולד ולטובתו, בכדי שיוכל להיות עמל ויגע בתורה בחייו, ואפילו לא היו משכיחין הימנו ידיעותיו בתורה, מסתמא בין כה וכה הי' שוכח מאליו, דכל תורה שהאדם לומד בלי יגיעה ועמל, אין לו קיום, דבן לילה היה ובן לילה אבד הימנו. ומה ששמלמדן אותו לכתחילה, בודאי נשאר רישומו ניכר מזה אפילו לאחר שסוטרין אותו על פיו להשכיחו, דמאותו הלימוד הוא שנוצר ונתהוו בנפשו של כל אדם מישראל האהבה הטבעית

8) ת"ד תשמישי מצוה

גם ע"ל דהכתוב כא לתאר ולספר גדול העולה והנבלה שעשה שכם, וזהו שאמר כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב, שהוא מגודל המעלה הן מצד אבותיו והן מצד עצמו בחירי שבאבות ומדרגתו גדולה היא ושכם הלך וטמא את בתו. אמנם בודאי דשכם לא ידע כלל ולא הגיע להכיר גדול מעלתו של יעקב עד כמה מגיע ואם כי בודאי היה יודע שחשוב הוא למאד וכמו שאמר הפסוק כי חפץ הוא בבת יעקב דמרמז שחפץ ביחוסו של יעקב. אמנם ודאי דעיקר מעלתו של יעקב לא השיג, ואם גם אנתנו בני ישראל אין אתי יודע עד מה לידע בחינתו ומדרגתו ואף כי גם השכל כשכם שלא ידע. וא"כ הוא בעצמו לא ידע כמה גדולה הנבלה שעשה בזה וא"כ לכאורה יאמר האומר אשר ע"פ שורת הדין לא יגיע לו עונש גדול כיון דלא ידע כמה הרע במעשיו. רק זהו אם נניח אשר בתו של אדם פשוט יש לו רשות לשכם לטמא אותה בעל כרחו וא"כ בעצם המעשה לפי הבנתו אין בו חטא וכל החטא הוא מה שהיא בת יעקב היה לו ההתנצלות שלא ידע מעלתו של יעקב ונחשב כשוגג-גמור, אבל כיון דגם בת אדם פשוט אסור לו לטמאה אם משום גדר או משום דהיה בעל כרחו וכל

המעשה הוא בעצמו עון אשר חטא בה ממילא מגיע לו העונש כפי ערך הנבלה אשר עשה דזה לא נקרא שוגג דמה לו להכנס לרשות שאינו שלו, ועיין בב"ק (דף סב, א) דהנתון לאשה דינו של זהב ואמר לה שהיא של כסף ופשעה בו ונאבד בפשיעתה שלא שמרתו כראוי אין צריכה לשלם רק של כסף, אבל אי הזיקתה חייבת לשלם של זהב דאמר לה מאי היה לך גבי דאזקתיה, הרי דאע"ג דבשמירתו אינה חייבת רק בשל כסף מ"מ אם הזיקתו בידיים כיון דגם של כסף אין לה להזיקו ועברה והזיקה חייבת לשלם כשל זהב כל ההזיק גם מה שלא ידעה בו, וזהו שאמר הכתוב כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה, פירוש דגם לבת של אדם פשוט לא יעשה כן וכוונתו היה לעול וע"כ מגיע לו התשלום כפי ערך הנבלה אשר עשה:

צ"ע מה צריך התוספת של "וכן לא יעשה", ולמה אינו די ב"נבלה שנעשתה בישראל". ואמנם ידועים דבריו הנפלאים של הבית הלוי בזה, אבל נראה לבאר את הדבר גם כפשוטם.

משל לשני בחורים שהיה ביניהם סכסוך, ובאמצע סדר הלימוד בתוך בית המדרש, נתן אחד לחבירו סטירת לחי בקול גדול לעיני כולם. הרי פשוט שמונחות במעשהו שתי נבלות: האחת - עצם מה שהכה את חבירו, והשניה - ש"כן לא יעשה", לא מקובל לעשות דברים כאלו, וזה גרוע יותר מהראשון.

וכן כאן, עצם מה שנעשתה נבלה אולי אין זו עדיין סיבה מספיקה להרוג את כל העיר, שכן מעשים בכל יום שעושים נבלות הרבה, אבל לעשות דבר שהוא מופרך המציאות - על זה אסור לשתוק, כי זוהי פריצת גדר שלא נפרץ עדיין - "וכן לא יעשה".

ושמעתי על רב אחד שהטיף מוסר לבעל שכעס על אשתו וסגר בפניה את הדלת, זאמר לו כך: על עצם המעשה שעשית - יש לברר מי כאן צודק במריבה ביניכם, אבל זה שעשית מעשה שהוא בגדר "וכן לא יעשה" - זה דבר איום ונורא!

(9)
תפסות
ענין
הנפש
עם

10 תלמוד בבלי מסכת חולין דף ק עמוד ב

מתני'. נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה, רבי יהודה אומר: אף בטמאה, אומר ר' יהודה: והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה, ועדיין בהמה טמאה מותרת לה? אמרו לו: בסיני נאמר, אלא שנכתב במקומו:

11 רש"י מסכת חולין דף ק עמוד ב

אמרו לו - פסוק זה שהזהירו עליו בסיני נאמר ועד סיני לא הוזהרו אלא שנכתב במקומו לאחר שנאמר בסיני וכתב וסידר משה את התורה כתב המקרא הזה על המעשה על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד.

12 פירוש המשנה לרמב"ם מסכת חולין פרק ז משנה ו

[ו] לדעת ר' יהודה האוכל כזית מגיד הנשה של בהמה טמאה חייב שתי מלקיות משום בהמה טמאה ומשום גיד הנשה. ואין הלכה כר' יהודה. ושנים לבד לכלל הגדול הזה המובא במשנה זו והוא אמרם מסיני נאסר, והוא, שאתה צריך לדעת שכל מה שאנו נוהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא מפני צווי ה' על ידי משה, לא מפני שה' צוה בכך לנביאים שקדמוהו, דוגמא לכך, אין אנו אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמשה אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין אנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל אברהם עליו השלום, וכן גיד הנשה אין אנו נמשכים בו אחרי אסור יעקב אבינו אלא צווי משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני, וכל אלה מכלל המצות.

13 רמב"ם הלכות אבל פרק א הלכה א

מצות * עשה להתאבל על הקרובים, שנאמר ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה', ואין אבילות מן התורה אלא ביום ראשון בלבד שהוא יום המיתה ויום הקבורה, אבל שאר השבעה ימים אינו דין תורה, אף על פי שנאמר בתורה ויעש לאביו אבל שבעת ימים ניתנה תורה ונתחדשה הלכה ומשה רבינו תקן להם לישראל שבעת ימי אבילות ושבעת ימי המשחה.

3

איתמר, רבי יוסי ברבי חנינא אמר: תפלות אבות תקנום; רבי יהושע בן לוי אמר: תפלות כנגד תמידין תקנום. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא, ותניא כוותיה דרבי יהושע בן לוי. תניא כוותיה דרבי יוסי ברבי חנינא: אברהם תקן תפלת שחרית - שנאמר +בראשית י"ט+ ושכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה,

שנאמר +תהלים ק"ו+ ויעמד פינחס ויפלל; יצחק תקן תפלת מנחה - שנאמר +בראשית כ"ד+ ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, ואין שיחה אלא תפלה, שנאמר +תהלים ק"ב+ תפלה לעני כי - יעטרך ולפני ה' ישפך שיחו, יעקב תקן תפלת ערבית - שנאמר +בראשית כ"ח+ ויפגע במקום וילן שם, ואין פגיעה אלא תפלה, שנאמר +ירמיהו ז'+ ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע - בי.

15 רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק א הלכה ה

וכן תקנו שיהא מנין התפלות כמנין הקרבנות, שתי תפלות בכל יום כנגד שני תמידין וכל יום שיש קרבן מוסף תקנו בו תפלה שלישית כנגד קרבן ב מוסף, ותפלה שהיא כנגד תמיד של בקר היא הנקראת תפלת השחר, ותפלה שכנגד תמיד של בין הערבים היא הנקראת תפלת מנחה ותפלה שכנגד המוספין היא נקראת תפלת המוספין.

16 רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה א

על ששה דברים נצטווה אדם הראשון: על ע"ז, ועל ברכת השם, ועל שפיכות דמים, ועל גילוי ערוות, ועל הגזל, ועל הדינים, אע"פ שכולן הן קבלה בידינו ממשנה רבינו, והדעת נוטה להן, מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה, הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו, נמצאו שבע מצוות, וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם, בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה, והוא התפלל שחרית, ויצחק הכריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום, ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית, ובמצרים נצטוו עמרם במצות יתירות, עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.

17 מהר"ץ חיות ברכות שם

דף כו ע"ב גמרא הפלות אבות תקנום - ל"ב הנה הרמב"ם פ"ט מהל' מלכים ה"א כחז ג"כ חדרה"ס חקן הפלח שחרית יצחק מנחה יעקב ערבית ואולם פ"ה תהל' תפלה ה"ח פסק כח"ד הפלות כנגד חמידים חקנו והלצח הוא דבזה ליכא שום חולק דהאבות חקנו התפלות זשם נהל' מלכים דמדבר רבינו מן סדר ההפסטוח מ"ח ה' עד שזא משה רבינו נקט הענין כפי מה שיהיה אולם בנה שהוא חובה עלינו הגה כלל גדול אללטו אין למדין דבר מקודם מחן תורה (ירושלמי פ"ג דמועד קטן) וע"י רמב"ם פ"י המשניות סוף פ' גיד הנשה ומשנה למך פ"י מהל' מלכים ה"ז וא"כ נהי דאבות חקנו מ"מ אין חקנחם לחוב עלינו ומפני זה לר"ך לומר דאנשי כנסת הגדולה חקנו עד חמידים ורק משום חקנחם אנו מלווים להחניה כן וכן משמע לשון הש"ס כאן תפלות אבות חקנו ואסמכינהו רבנן על קרבנות היינו דואת גדולאי ברור דאבות חקנו רק הבנן דעשאו חוב עלינו היא דומיא דקרבנות וכוון :

18 תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלה עמוד א-ב

אמר רבי אסי: כל שאמו טמאה לידה - נימול לשמונה, וכל שאין אמו טמאה לידה - אין נימול לשמונה, שנאמר +ויקרא יב+ אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה וגו' וביום השמיני ימול בשר ערלתו. אמר ליה אביי: דורות הראשונים יוכיחו, שאין אמו טמאה לידה - ונימול לשמונה! - אמר ליה: נתנה תורה ונתחדשה הלכה.

(לגד) וירץ עשו לקראתו ויחבקהו
ויפל על צוארו וישקהו ויבכו.

יש להבין סיבת בכיית יעקב, וגם יש לעיין במשמעות המקרא "ויבכו" לשון רבים המורה שבכיית עשו ובכיית יעקב כוונה אחת להן, וצריך ביאור.

ונראה שהנה מה שנתפייס עשו וקבל את יעקב ברצון היה בזה נס נגלה, שהרי כוונתו ותכלית ביאתו היתה כדי לאבדו מן העולם, אלא שבאותו רגע ממש נכמרו רחמיו ויחבקהו וישקהו ויבך על צואריו, וכמו שהביא רש"י דברי הספרי (בהעלותך פיסקא סט) א"ר אשמעון בן יוחי הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו, שההלכה שעשו שונא ליעקב היא בההנהגה הטבעית שבא על דעת לנשכו ולהרגו, אלא שכהרף עין נעשה נס ובאותו הרגע נהפכה ההנהגה מטבע להנהגה נסית ונשקו בכל לבו.

ומורי מרן הר"ר ירוחם ממיר זצוק"ל אמר על מה שיעקב הכין את עצמו לדורון לתפלה ולמלחמה (רש"י לב, ט) כדי שלא לסמוך על הנס, שהכוונה שמדת עשו היא "ועברתו שמרה נצח" (עמוס א, יא), וא"כ שבירת מדה זו שיכמרו רחמיו על יעקב אחיו היא דבר נסי ואין סומכין על הנס. והוא הוסיף שכל ענין של שבירת המדות הוא בבחינת נס, ע"כ דבריו הקי.

וכראות עשו גודל הנס שנתהפך טבעו הכיר מצבו השפל ובכה על מה שאיבד עולמו, ועל אף שנתגדל בביתם של אברהם ויצחק ירד פלאים עמוק עמוק, כי גם הוא היה יכול להגיע למדרגות גדולות כעין אחיו, ויעקב בכה כשראה איך שכן יצחק ונכד אברהם נפל לבירא עמיקתא בשפל המצב הרוחני. וא"כ היתה בכייתם אחת, וזהו "ויבכו".

ודברינו יפיצו אורה על מאמרם ז"ל (סוטה מא:): דרש ר' יהודה בר מערבא ואיתימא ר' שמעון בן פזי מותר להחניף לרשעים בעולם הזה וכו' ר"ש בן לקיש אמר מהכא (לג, י) "ויאמר יעקב וגו' כי על כן ראיתי פניך כראת פני אלהים ותוצני", אשר יש לעיין אף שמותר להחניף מחמת יראה הרי בוודאי יש גבול כמה מותר, וא"כ איך אמר יעקב לעשו "כראות פני אלהים" שנראה ח"ו כמחלל שמו ית'.

וי"ל שלכן הוסיף לומר "ותוצני" ופרש"י נתפייסת לי, והיינו שהיות שהתהפכות טבע עשו הלזו היתה נס נגלה הרי היתה בזה התגלות כבוד אלקים בעולם, וזהו "כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים" על ידי "ותוצני" שנעשה נס ונתפייסת לי. והחניפה בזה היתה שאף שהיה עשו רשע, שיבחו יעקב בדבר טוב אמת לאמתו.

20 א"ת / ג"מ

אירע לו שום מאורע, כי עתה יחיל⁴⁹ לספר מאורע דינה. ראב"ע (יט) חלקת השדה, חלק בשדה, והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ ישראל, ומי שיש לו בה חלק, חשוב הוא כחלק עולם הבא.
יחיל. בכ"י פריס: יחל.

